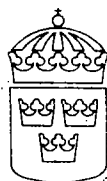

Jordbruksutskottets betänkande

1988/89:JoU8

Forskning

1988/89
JoU8

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet – helt eller delvis – sex motioner om forskning. Samtliga motioner avstyrks med hänvisning till bl.a. pågående överväganden inom regeringskansliet och pågående arbete i övrigt inom området.

Till betänkandet har fogats tre reservationer (c, vpk, mp) och två särskilda yttranden (vpk, mp).

Motioner

1987/88:Jo260 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om forskningsmedel till lokala utvecklingsprojekt i Skåne med alternativa odlingsmetoder.

1987/88:Jo274 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att förhandlingar upptas med Östergötlands läns landsting om inrättande av ett centrum för intensivutbildning i biologisk-ekologisk odling på Vretaskolan utanför Linköping.

1987/88:Jo602 av Gunnel Jonäng (c) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar sig mot en forskning om och utveckling av herbicidresistenta grödor,

2. att riksdagen hos regeringen begär att Sverige tar upp den i yrkande 1 aktualiserade frågan vid ESK-konferensen i Wien och i andra lämpliga internationella sammanhang.

1987/88:Jo603 av Birthe Sörestedt m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av forskning och utveckling beträffande återvinning av lösningsmedel.

1987/88:Jo606 av Mats O Karlsson och Lennart Andersson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökade insatser för resistensförädling inom trädgårdsområdet och att hänsyn därvid även bör tas till fritidsodlingens behov av resistenta sorter.

2. att riksdagen hos regeringen begär en strategi för bevarande av genetiska resurser.

Utskottet

I motion Jo260 (s) föreslås i yrkande 1 att forskningsmedel decentraliseras till lokala utvecklingsprojekt i Skåne för igångsättnings- och demonstrationsförsök på officiellt ägda jordbruk vid t.ex. hushållningssällskap och lantbrukskolor som är inriktade på alternativa odlings- och produktionsmetoder. För att öka takten på omställningen eller avkemikaliseringen av det svenska jordbruket krävs i motion Jo274 (c) yrkande 1 att regeringen uppftar förhandlingar med Östergötlands läns landsting om inrättande av ett centrum för intensivutbildning i biologisk-ekologisk odling på Vretaskolan utanför Linköping.

Utskottet har i flera tidigare sammanhang framhållit den alternativa odlingens betydelse från olika synpunkter. När det gäller frågor med huvudsakligen regional inriktning är emellertid utskottets principiella inställning – vad beträffar försök i större skala samt förläggande av fältförsök i landets olika regioner – att Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och andra forskningsorgan är bäst lämpade att planera och genomföra sådana försök på platser som är ändamålsenliga. I denna bedömning utgår utskottet från att regionernas förutsättningar tas till vara, men går i övrigt inte in på de specificerade önskemål som framförs i motionerna Jo260 och Jo274 yrkande 1. Motionerna avstyrks således. I sammanhanget kan tilläggas att utskottet avser att inkalla till hearing representanter för SLU och Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) för att diskutera forskningen om den alternativa odlingen.

Motionären i motion Jo602 (c) konstaterar att de flesta agrokemiska företag i dag arbetar för att utveckla herbicidresistenta grödor. Det är därför angeläget att debatten och medvetenheten om den genmanipulation som försiggår ökar i vårt land. Riksdagen bör därför uttala sig mot en forskning om och utveckling av herbicidresistenta grödor (yrkande 1). Sverige bör ta upp frågan vid ESK-konferensen i Wien och i andra lämpliga internationella sammanhang (yrkande 2).

I samband med riksdagens behandling av regeringens förslag till djurskyddslag (prop. 1987/88:93) anslöt sig utskottet till den uppfattning om genteknik inom animalieproduktionen som hade uttalats av föredragande statsrådet. Användningen av genteknik för att direkt eller indirekt påverka djur måste enligt jordbruksministerns mening i vissa fall ifrågasättas från etisk synpunkt. Det är viktigt att användningen kan styras i önskvärd riktning, varvid en viss handlingsberedskap är nödvändig (JoU 1987/88:22 s.33). Detta uttalande torde enligt utskottets mening i tillämpliga delar vara giltigt även för genmanipulation inom växtforskningen. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att de nordiska samarbetsministrarna på förslag av Nordiska ministerrådet våren 1988 fastställde ett program om inrättande av ett särskilt nordiskt utskott för etik inom bioteknologin. Enligt programmet skall det nordiska utskottet utarbeta material för principdiskussion om de

etiska aspekterna av bioteknologins användning och utbredning i de nordiska länderna. Utskottet skall även bidra till en värdering av de etiska normerna för forskning och tillämpning inom området, såväl i Norden som internationellt. Med det anförda anser jordbruksutskottet syftet med motion Jo602 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen avstyrks således.

I motion Jo606 (s) framhålls som angeläget att svenska växtförädlare deltar i det arbete som på olika håll i världen pågår med att finna resistensegenskaper för olika trädgårdsväxter och att överföra dessa till nya värdefulla sorter. I annat fall riskerar Sverige att inte få del av de framsteg som görs eller inte kunna införa egenskaperna i sorter anpassade till våra odlingsförhållanden. Det är därför väsentligt att resistensforskningen får ökat stöd, vilket kan beaktas dels i ett nytt avtal för växtförädlingsnämnden, dels genom styrning av SJFR:s forskningsmedel. Därvid bör hänsyn tas även till fritidsodlingens behov av mera resistent sorter.

Enligt vad utskottet erfarit har forskningen inom trädgårdsområdet vid SLU nyligen setts över i en utredning inom universitetet. I utredningen föreslås att forskningen i fortsättningen får sin tyngdpunkt i principiella, fysiologiska och biokemiska frågor, gemensamma för trädgårdsområdet. Professurerna föreslås få en mer disciplinär inriktning och kontakten med näringslivet bör enligt utredningen byggas ut. Genom omfördelning inom SLU, ökade anslag från SJFR samt ökad finansiell medverkan från trädgårdsnäringen bör enligt förslaget ytterligare 2,5 milj. kr. satsas på trädgårdsforskning. Utredningen har resulterat i en omorganisation som innebär vissa förstärkningar på området. Verksamheten vid SLU:s anläggning i Balsgård har utvidgats till att omfatta även vedartade prydnadsväxter och resurserna där har förstärkts med medel från SLU, styrelsen för teknisk utveckling och länsstyrelsen i Kristianstads län. Bl.a. inom ramen för det svensk-sovjetiska jordbruksavtalet har det internationella arbetet på området intensifierats. Genom växtförädlingsnämnden har växtförädlingsanstalten i Svalöv och W Weibull AB erhållit statliga medel. Utskottet vill även erinra om att statens stöd till växtförädlingen regleras i ett avtal mellan staten och jordbrukets föreningsrörelse. Under innevarande avtalsperiod bidrar staten med 57,5 milj. kr. och föreningsrörelsen med 27,5 milj. kr. Avtalsperioden utgår den 31 december 1989. Före utgången av innevarande år skall förhandlingar upptas om det eventuella behovet av fortsatt stöd till verksamheten för tiden efter periodens utgång. Enligt vad utskottet erfarit bereds frågan inom regeringskansliet. Vidare har SJFR under innevarande budgetår tillfört ytterligare medel för att stimulera den biotekniska kompetensuppbyggnaden. Vad utskottet anför bör i stor utsträckning kunna tillgodose syftet med motion Jo606 som inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Motionen avstyrks således.

Enligt motionärerna i motion Jo603 (s) saknar Sverige tillräckliga behandlingsresurser för klorerade lösningsmedel, varför sådant avfall måste exporteras. Utveckling av befintlig teknik och intensifierad forskning om återvinning av lösningsmedel är en förutsättning för att industrin skall kunna förmås att vid återvinning av avfallet välja den miljömässigt bästa metoden.

I sin rapport Forskning och utveckling inom avfall och återvinning (nr 2491) behandlar naturvårdsverket bl.a. hanteringen av industriavfall. Enligt

vad utskottet erfarit är frågan även föremål för regeringens uppmärksamhet. Utskottet vill i sammanhanget erinra om den nya handlingsplan för åtgärder mot luftföroreningar och försurning som förbereds inom naturvårdsverket och som bl.a. berör de klöreråde lösningsmedlen. Handlingsplanen beräknas kunna slutredovisas senast den 30 mars 1990. I avvaktan på resultatet av det arbete som här har redovisats anser utskottet att motion Jo603 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Motionen avstyrks.

En strategi för bevarande och hanterande av genetiska resurser efterlyses i motion Jo720 (c) yrkande 2. Strategin bör beskriva dels allmänna övergripande mål, dels mål som rör utsatta arter och mål för vissa områden, såsom jordbruk och fiske och omfatta även mikroorganismer. Programmet bör vara inriktat på att klarlägga och bevara den existerande genetiska variationen och inte endast hotade arter, raser och sorter. Även genbanksverksamhet och forskningsbehov bör omfattas av programmet.

En liknande motion behandlades av utskottet hösten 1986. Utskottet redogjorde då för de olika åtgärder som hade vidtagits för att bibehålla mångfalden av växter och djur och upprepade sin tidigare uttryckta uppfattning om värdet av att denna mångfald bibehålls och främjas. Utskottet hänvisade till den förstärkning av forskningen på jord- och skogsbrukets område som nyligen hade beslutats av riksdagen och som bl.a. innebar att särskild uppmärksamhet borde ägnas växtförädlingen, markresurserna och mikroorganismernas roll (JoU 1986/87:5). Även i samband med utskottets behandling av den miljöpolitiska propositionen (prop. 1987/88:85) underströk utskottet behovet av kraftfulla åtgärder för skyddet av utrotningshotade växt- och djurarter. Som grundläggande för ett framgångsrikt artbevarande framhöll utskottet – förutom hänsynstagande vid den fysiska planeringen och vid olika former av markanvändning – en stark och målinriktad forskning liksom ett särskilt handlingsprogram för vård av akut hotade, sällsynta och sårbara arter. På utskottets hemställan ökade riksdagen det av regeringen föreslagna anslaget för vård av hotade arter från 2 milj. kr. till 3 milj. kr. Utskottet anslöt sig till propositionens förslag att naturvårdsverket bör ansvara för utarbetandet av ett särskilt handlingsprogram på området och framhöll därvid programmets betydelse. I sammanhanget betonade utskottet även vikten av det arbete som på uppdrag av naturvårdsverket och i samarbete med flora- och faunavårdskommittéerna bedrivs med att vid SLU bygga upp artdatabanker för flora- och faunavård. Artdatabankerna beräknas vara i full drift år 1989 (JoU 1987/88:23 s. 71 f.). Utskottet vill ånyo framhålla betydelsen av det arbete som i olika sammanhang pågår på området och understryka vikten av att detta arbete resulterar i verkliga åtgärder. Med det anförda anser utskottet syftet med motion Jo720 yrkande 2 i allt väsentligt tillgodosett. Motionen bör således lämnas utan åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

1. beträffande *alternativ odling*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo260 yrkande 1 och 1987/88:Jo274 yrkande 1,
2. beträffande *forskning om och utveckling av herbicidresistenta grödor*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo602,
3. beträffande *resistensforskning på trädgårdsområdet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo606,
4. beträffande *återvinning av lösningsmedel*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo603,
5. beträffande *en strategi för bevarande av genetiska resurser*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo720 yrkande 2.

Stockholm den 24 november 1988

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Hans Gustafsson (s), Sven Eric Lorentzon (m), Grethe Lundblad (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Åke Sëlberg (s), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Åsa Domeij (mp), Inge Carlsson (s), Ove Karlsson (s), Anders Castberger (fp) och Thor Mattisson (m).

Reservationer

1. Forskning om och utveckling av herbicidresistenta grödor (mom. 2)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "I samband" och på s. 3 slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Enligt vad utskottet erfarit arbetar inte något svenskt företag med utveckling av herbicidresistenta grödor. Emellertid pågår inom de flesta internationella agrokemiska företag – med i vissa fall svenska företag som delägare – forskning för att med hjälp av genmanipulation anpassa olika växter och grödor till de bekämpningsmedel företagen själva producerar. Denna utveckling måste enligt utskottets mening motverkas. Utskottet delar därför den bedömning som görs i motion Jo602 om angelägenheten av att debatten om genmanipulation stimuleras och medvetenheten härom ökas i vårt land. I enlighet med vad som framförs i motionen bör riksdagen uttala sig

mot forskning om och utveckling av herbicidresistenta grödor. Sverige bör aktualisera frågan i internationella sammanhang, bl.a. vid ESK-konferensen i Wien. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo602 yrkandena 1 och 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *forskning om och utveckling av herbicidresistenta grödor*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo602 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Återvinning av lösningsmedel (mom.4)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "I sin" och på s. 4 slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

I motion Jo603 konstateras att lösningsmedlen är orsak till betydande miljöproblem såväl i luften, i havet som på avfallsområdet. Eftersom Sverige saknar tillräckliga behandlingsresurser för klorerade lösningsmedel, måste sådant avfall exporteras. Utskottet delar motionärernas uppfattning att intensiv kunskapsspridning och intensifierad forskning om återvinning utgör förutsättningar för att industrin skall kunna förmås att välja den miljömässigt bästa metoden. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo603 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *återvinning av lösningsmedel*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo603 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. En strategi för bevarande av genetiska resurser (mom. 5)

Karl Erik Olsson (c). Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "En liknande" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

En liknande --- (= utskottet) --- verkningsfulla åtgärder. Enligt utskottets mening saknas emellertid en övergripande målsättning för verksamheten. Som motionärerna i motion Jo720 anför utgör de genetiska resurserna en viktig grund för mänsklighetens överlevnad. De är nödvändiga för växtförädling, resistensutveckling och avancerad läkemedelstillverkning. Dessa resurser, som vid en insiktsfull skötsel är ständigt förnybara, förstörs nu i en snabbare takt än någon annan naturresurs. Utskottet ansluter sig till motionens förslag om utarbetande av en strategi för bevarande och hanterande av genetiska resurser. Strategin bör beskriva dels allmänna övergripande mål, dels mål som rör utsatta arter och vissa områden, såsom jordbruk och fiske. Programmet bör vara inriktat på att klarlägga och bevara den existerande genetiska variationen och inte endast hotade arter, raser och sorter. Programmet bör även omfatta mikroorganismer, genbanksverksam-

het och forskningsbehov. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo720 yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

1988/89:JoU8

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *en strategi för bevarande av genetiska resurser* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo720 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Alternativ odling (mom. 1)

Åsa Domeij (mp) anför:

Motionerna Jo260 och Jo274 innehåller i och för sig intressanta förslag beträffande alternativ odling. Jag anser emellertid att riksdagen saknar anledning att uttala sig i fråga om lokalisering av verksamheterna. Dessutom framförs inte tillräckligt starka skäl för att lokalisera projekten till i motionerna föreslagna regioner.

2. Resistensforskning på trädgårdsområdet (mom. 3)

Åsa Domeij (mp) anför:

Jag instämmer i motionärernas uppfattning om resistensforskningens betydelse för en minskad användning av bekämpningsmedel. Resurserna får emellertid inte alltför ensidigt styras till arbetet med resistensförädling. En framgångsrik satsning på miljövänliga odlingssystem förutsätter enligt min mening en helhetssyn på forskningen inom området där även annan forskning, t.ex. om olika odlingssystem, ingår.

